

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Навчально-науковий Інститут педагогіки і психології

Кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

Навчально-наукового
інституту педагогіки і психології

Світлана КОНДРАТЮК

28 серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань 23 Соціальна робота
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 231 Соціальна робота, 232 Соціальне забезпечення
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Соціальна робота, Соціальне забезпечення
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(назва)

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією ННІПП
28 серпня 2024 р.
Голова _____
Юлія БОНДАРЕНКО, доктор
педагогічних наук, професор

Розробники:

РИЖАНОВА Алла Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи менеджменту соціокультурної
діяльності.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри соціальної роботи і
менеджменту соціокультурної діяльності

Протокол № 1 від 28 серпня 2024 року.

Завідувач кафедри
канд. пед. наук, доцент

Анжела ПОЛЯНИЧКО

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		ДФН	ЗФН
Кількість кредитів – 5	бакалавр	Обов’язкова	
		Рік підготовки:	
I-й		I-й	
Семестр			
I-й		I-й	
Лекції			
30 год.		год.	
Практичні, семінарські			
38 год.		год.	
Самостійна робота			
80 год.		год.	
Консультації			
2 год.	год.		
Загальна кількість годин – 150		Вид контролю: залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Допомогти майбутнім фахівцям соціальної сфери оволодіти основами наукового і практичного управління соціально-політичними і культурними процесами, соціальним захистом та соціальним розвитком на макро- та мікрорівнях, які необхідні для роботи на підприємствах різних форм власності та у державних установах.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Соціальна політика України» пов'язана із іншими навчальними дисциплінами освітньо-професійної програми підготовки напряму «Соціальна робота» та «Соціальне забезпечення», зокрема: «Соціальна педагогіка», «Інноваційні моделі надання соціальних послуг», «Основи соціальної роботи», «Технології соціального захисту в зарубіжних країнах», «Основи соціально-правового захисту особистості», «Соціальний супровід клієнта» та ін.

3. Програмні компетентності.

Програмні результати навчання за дисципліною.

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері / галузі професійної діяльності соціального забезпечення або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 10. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

	ЗК 15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	<p>СК 1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави.</p> <p>СК 2. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.</p> <p>СК 4. Здатність використовувати адміністративно-правові механізми призначення та контролю в системі соціального захисту населення.</p> <p>СК 12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.</p> <p>СК 13. Здатність до розробки та реалізації соціальних проектів і програм.</p> <p>СК 15. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.</p>
Нормативний зміст підготовки бакалавра, сформульований у термінах результатів навчання (ПР)	<p>ПР 1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.</p> <p>ПР 4. Вміння застосовувати статистичну, методичну та нормативну базу системи соціального захисту населення. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.</p> <p>ПР 7. Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення.</p> <p>ПР 8. Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Застосовувати засоби соціально-правової політики в сфері соціального захисту, базові знання з юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення.</p> <p>ПР 13. Аналізувати та оцінювати рівень матеріально-економічного захисту різних категорій населення.</p> <p>ПР 15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.</p> <p>ПР 16. Застосовувати нормативно-правову базу в захисті соціальних груп населення.</p> <p>ПР 18. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги.</p>

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	студент/-ка демонструє повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; знання основної та додаткової літератури; виявляє креативність у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
В	студент/-ка демонструє достатні знання матеріалу в заданому обсязі, з певною систематичністю виконує практичні завдання, передбачені навчальною програмою; виявляє переважно конструктивний і репродуктивний характер використання набутих знань та умінь.
С	студент/-ка виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, успішно виконує практичні завдання, засвоїв/-ла основну та додаткову літературу, виявляє здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента/-ки наявні незначні помилки.
D	студент/-ка виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент/-ка спроможний/-на усунути їх із допомогою викладача/-ки.
E	виставляється студентів/-ці, відповідь якого/-ї під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення.
F	студент/-ка не спроможний/-на до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни. студент/-ка не опанував/-ла матеріал навчальної дисципліни
FX	студент/-ка не опанував/-ла матеріал навчальної дисципліни на достатньому рівні, але рівень залишкових знань та умінь дозволяє повторне складання підсумкового контролю за результатами самостійної підготовки.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль																		Разом	Сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2															
Т 1	Т 2	Т 3	Т. 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т 16	Т 17	Т 18		
Поточний контроль																		76	100
4	4	-	4	8	8	4	4	-	8	4	4	4	4	4	-	8	4		
Контроль самостійної роботи																		24	
1	1	3	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	3	1	1		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Методи усного контролю – це бесіда, розповідь студента, роз'яснення. Основою усного контролю слугує монологічна відповідь студента (у підсумковому контролі це більш повний, системний виклад) або запитально-відповідна форма – бесіда, у якій викладач ставить запитання і чекає відповіді. Усний контроль, як поточний, проводиться на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі.

Письмовий контроль (контрольна робота, індивідуальне завдання) забезпечує глибоку і всебічну перевірку засвоєння, оскільки вимагає комплексу знань і умінь студента. У письмовій роботі студентові необхідно показати і теоретичні знання, і вміння застосовувати їх для розв'язання конкретних задач,

проблем, крім того, виявляється ступінь оволодіння письмовою мовою, уміння логічно, адекватно проблемі скласти свій текст, оцінювати проблему.

Контроль набутих знань і вмінь із навчальної дисципліни здійснюється на практичних заняттях та під час перевірки виконаної студентом самостійної роботи шляхом усного чи письмового опитування студента.

Форми контролю: усне опитування згідно із планами практичних занять, самостійна робота, стартовий тест, словниковий диктант, науковий реферат, тестова контрольна робота, тестова робота.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ І. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.

Тема 1. Соціальна політика як суспільна теорія й практика.

Об'єкт, предмет, методи і завдання соціальної політики. Суб'єкти, об'єкти, принципи та механізми реалізації соціальної політики. Взаємозв'язок дисципліни із суміжними дисциплінами. Держава та її роль в реалізації соціальної політики. Генезис соціальної держави. Соціальна політика сучасної держави. Соціальна політика і соціальна справедливість. Соціальне партнерство, його роль у вирішенні соціальних проблем.

Тема 2. Соціальна політика як системна соціальна технологія і суспільний феномен.

Соціальна політика в системі державного управління. Сутність найважливіших технологій, застосовуваних у соціальній політиці. Стратегічне планування при розробці соціальних програм. Цільове управління і технології організаційного порядку. Соціальна експертиза та соціальна діагностика.

Тема 3. Соціальне партнерство, права та гарантії в системі соціальної політики.

Поняття, особливості та роль соціальних прав. Соціальні права, що регламентовані в міжнародному праві. Запровадження державних інститутів соціального страхування та забезпечення. Становлення та розвиток системи соціальних прав людини. Соціальні гарантії як передумова ефективної соціальної політики. Складові системи соціальних гарантій.

Тема 4. Взаємозв'язок соціальної політики і соціальної роботи.

Соціальна служба і соціальний працівник як суб'єкти соціальної політики. Взаємозв'язок та взаємовплив соціальної роботи та соціальної політики. Об'єкти і суб'єкти сучасної соціальної політики і соціальної роботи. Соціальна безпека і соціальна робота. Соціальний захист і соціальна робота.

РОЗДІЛ II. НАПРЯМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ.

Тема 5. Особливості і тенденції становлення та еволюції соціальної політики України.

Проблема становлення в Україні соціальної держави. Основні риси, тактика і проблеми соціальної політики України на сучасному етапі. Характеристика сучасних суб'єктів соціальної політики держави. Соціальний діалог як ресурс трансформації соціальної політики і соціальної системи в Україні. Фактори, що ускладнюють становлення в Україні соціальної держави. Місце механізмів політичної згоди й політичного партнерства у формуванні соціальної держави.

Тема 6. Нормативно-правове забезпечення і регулювання соціальної політики в Україні.

Поняття «державні соціальні стандарти», «базовий державний мінімальний соціальний стандарт»; охарактеризувати систему державних соціальних стандартів і нормативів в Україні. Соціальні нормативи як відправна точка формування соціальної політики. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення соціальної політики в Україні.

Тема 7. Пріоритетні завдання і напрями соціальної політики української держави.

Макроекономічний зміст соціальної політики. Основні напрями вдосконалення та реформування соціальної сфери держави. Рівень життя як узагальнюючий показник ефективності соціальної політики. Проблеми діяльності соціальних працівників по реалізації соціальної політики держави в умовах фінансово-економічної кризи. Програма реформ по підвищенню стандартів життя. СТРАТЕГІЯ сталого розвитку «Україна – 2020».

Тема 8. Особливості реалізації соціальної політики на ринку праці.

Удосконалення правової основи забезпечення розвитку трудового потенціалу. Модернізація трудового законодавства України. Створення інституційної системи формування і розвитку кваліфікованого трудового потенціалу. Реформування служби зайнятості України. Фонд підтримки професійної освіти і навчання на виробництві. Формування якісно нової системи професійної орієнтації людини, особливо дітей та молоді.

Тема 9. Соціальний захист економічно активного населення.

Схема соціального захисту економічно активного населення. Поняття обов'язкового соціального страхування. Мінімальна заробітна плата та її гарантії в системі соціального захисту. Компенсація ушкодження здоров'я від нещасного випадку та профзахворювання. Перелік видів допомоги для безробітних у розвинутих країнах. Перелік видів допомоги для безробітних та проаналізуйте порядок їх надання в Україні.

Тема 10. Форми захисту соціально вразливих категорій населення.

Соціально вразливі категорії населення, диференційований підхід щодо вибору форм і заходів підтримки і захисту соціально вразливих категорій населення,

фінансування, види соціальних послуг, державна допомога. Види державної допомоги, яку отримують застраховані та незастраховані у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування громадяни.

Тема 11. Характеристика видів соціального страхування та соціальної допомоги в Україні.

Соціальне страхування, добровільне та обов'язкове соціальне страхування, соціальна допомога, Державний бюджет, місцеві бюджети. Вітчизняний досвід і традиції страхування різних соціальних груп населення. Сутність соціального страхування як системи правових, економічних та організаційних заходів.

Тема 12. Державна підтримка сімей з низькими доходами.

Доходи населення та їх соціально-політичні виміри. Прожитковий мінімум як основа соціальних гарантій доходів населення. Бідність, її поняття та методологічні підходи до оцінки. Критерії та масштаби бідності в Україні. Причини появи та прогресування бідності в Україні. Стратегічні напрями подолання бідності. Етапи впровадження Стратегії подолання бідності. Адресна соціальна допомога сім'ям з низькими доходами.

Тема 13. Державне пенсійне страхування і недержавні пенсійні фонди в Україні.

Пенсійне забезпечення, пенсійне страхування, суб'єкти пенсійної системи, Пенсійний фонд, Накопичувальний фонд, пенсія, пенсійні виплати, моделі пенсійної системи, солідарна система, накопичувальна система, недержавне пенсійне забезпечення, страховий стаж, коефіцієнт страхового стажу, індексація, компенсація, пенсійний вік, пенсійна реформа, довічна пенсія з установленим періодом, довічна обумовлена пенсія, довічна пенсія подружжя, одноразова виплата.

Тема 14. Гендерна політика в Україні як складова соціальної політики України.

Гендерна асиметрія та сегрегації на рівні держави і регіону. Гендерні стереотипи у сфері управління, на ринку праці, у житті домогосподарств. Національні регулятори з питань гендерної рівності. Угода про асоціацію з ЄС – новий імпульс для розвитку гендерної політики основі Закону України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» та Постанови Кабінету Міністрів України.

Тема 15. Планування та фінансування соціальної політики.

Принципи та методи соціального планування в державній соціальній політиці. Джерела фінансування соціальної політики. Методи фінансування соціальної політики. Завдання і напрямки покращення фінансування соціальної сфери в Україні. Бюджетне і позабюджетне фінансування розвитку соціальної сфери. Сучасний стан і проблеми розвитку соціальної сфери в Україні.

Тема 16. Управління соціальною політикою в Україні.

Методи впливу держави на розвиток соціальних відносин (правове забезпечення соціального захисту населення, прийняття відповідних законодавчих та нормативних актів; прямі державні витрати із бюджетів різних рівнів на фінансування соціальної сфери (розвиток освіти, науки, медичне обслуговування,

охорона навколишнього середовища тощо); соціальні трансферти у вигляді різного роду соціальних субсидій; впровадження ефективної прогресивної системи оподаткування індивідуальних грошових доходів населення; прогнозування стану загальнонаціональних і регіональних ринків праці; створення мережі центрів служб зайнятості й бірж праці; встановлення соціальних і екологічних нормативів і стандартів; контроль за їх дотриманням; державні програми з вирішення конкретних соціальних проблем (боротьба з бідністю, освітні, медичні, екологічні та інші); державний вплив на ціни та цінотворення; обов'язкове соціальне страхування в різних формах; розвиток державного сектору економіки та виробництво суспільних товарів і послуг; підготовка та перепідготовка кадрів; соціальне партнерство).

Тема 17. Соціальна політика основних міжнародних структур.

Соціальна політика міжнародних структур: вступні зауваження. Організація Об'єднаних Націй як суб'єкт міжнародної соціальної політики. Принципи та особливості діяльності спеціалізованих міжнародних організацій: Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва і розвитку, Світовий банк, Міжнародна організація праці, Світова організація торгівлі.

Тема 18. Регіональний аспект соціальної політики.

Сутність, принципи та основні завдання державної регіональної політики. Світовий досвід формування та реалізації державної регіональної політики. Стратегічні завдання державної політики регіонального розвитку. Суб'єкти регіональної політики, засади їх функціонування. Правові ресурси для активізації регіонального і місцевого рівнів соціальної політики. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

№ п/п	Назва теми	Аудиторні години ДФН		Години самостійної роботи ДФН	Аудиторні години ЗФН		Години самостійної роботи ЗФН
		лекційні	практичні		лекційні	практичні	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Розділ I. Концептуальні засади та актуальні проблеми соціальної політики в Україні							
1.	Соціальна політика як суспільна теорія й практика	4	2	4			
2.	Соціальна політика як системна соціальна технологія і суспільний феномен	-	2	5			
3.	Соціальне партнерство, права та гарантії в системі соціальної політики	2	-	5			
4.	Взаємозв'язок соціальної політики і соціальної роботи	2	2	4			
Розділ II. Напрями вітчизняної соціальної політики в контексті становлення і розвитку системи соціального захисту населення							
5.	Особливості і тенденції становлення та еволюції соціальної політики України	2	4	4			
6.	Нормативно-правове забезпечення і регулювання соціальної політики в Україні	4	4	4			
7.	Пріоритетні завдання і напрями соціальної політики української держави	2	2	4			
8.	Особливості реалізації соціальної політики на ринку праці	-	2	5			
9.	Соціальний захист економічно активного населення	2	-	5			
10.	Форми захисту соціально вразливих категорій населення	2	4	4			
11.	Характеристика видів соціального страхування та соціальної допомоги в Україні	2	2	4			
12.	Державна підтримка сімей з низькими доходами	2	2	4			

13.	Державне пенсійне страхування і недержавні пенсійні фонди в Україні	2	2	4			
14.	Гендерна політика в Україні як складова соціальної політики України	-	2	5			
15.	Планування та фінансування соціальної політики	2	2	4			
16.	Управління соціальною політикою в Україні	-	-	7			
17.	Соціальна політика основних міжнародних структур	-	4	4			
18.	Регіональний аспект соціальної політики	2	2	4			
ЗАГАЛОМ		30	38 + 2 конс	80			
		150					

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Соціальна політика як суспільна теорія й практика	2	
2	Соціальна політика як системна соціальна технологія і суспільний феномен	2	
3	Взаємозв'язок соціальної політики і соціальної роботи	2	
4	Особливості і тенденції становлення та еволюції соціальної політики України	4	
5	Нормативно-правове забезпечення і регулювання соціальної політики в Україні	4	
6	Пріоритетні завдання і напрями соціальної політики української держави	2	
7	Особливості реалізації соціальної політики на ринку праці	2	
8	Форми захисту соціально вразливих категорій населення	4	
9	Характеристика видів соціального страхування та соціальної допомоги в Україні	2	
10	Державна підтримка сімей з низькими доходами	2	
11	Державне пенсійне страхування і недержавні пенсійні фонди в Україні	2	
12	Гендерна політика в Україні як складова соціальної політики України	2	
13	Планування та фінансування соціальної політики	2	
14	Соціальна політика основних міжнародних структур	4	
15	Регіональний аспект соціальної політики	2	
Загалом		38	

7. Рекомендовані джерела інформації

Основна навчальна література:

1. Дерєга В. В. Соціальна і гуманітарна політика. Миколаїв : ЧДУ ім. П. Могили, 2009. 152 с.
2. Жук О.Б. Фінансове забезпечення реалізації соціальної політики держави : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Олег Богданович Жук. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. – 295 с.
3. Іванова О.Л. Соціальна політика : теоретичні аспекти : Курс лекцій. К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2003. 107 с.
4. Кривоконь Н. І. Проблеми соціальної роботи та соціальної політики в Україні. Чернігів : Чернігів. держ. технол. ун-т, 2012. 320 с.

5. Макарова О.В. Соціальна політика в Україні : Монографія. Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. К., 2015. 244 с.
6. Малімон В.І. Соціальна і гуманітарна політика : навчальний посібник. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. 352 с. Режим доступу: <http://surl.li/bshedm>
7. Соціальна економіка : навч. посібник / керів. авт. кол. О.О. Беляєв. Київ : КНЕУ, 2014. 481 с.
8. Соціальна політика : навч. посіб. / Л.Д. Климанська, В.Є. Савка, Н.М. Хома та ін. ; за заг. ред. В.М. Пічі та Я.Б. Турчин. 2-ге вид. випр. і доповн. Львів : «Новий Світ-2000», 2020. 318 с. Режим доступу: <http://ns2000.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/Sotsial-na-polityka.pdf>
9. Основи соціальної політики / В. А. Скуратівський, О. М. Палій. К. : МАУП, 2002. 200 с.

Додаткова навчальна література:

1. Борецька Н. П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми. Донецьк : Янтра, 2001. 351 с.
2. Воронов І. О. Глобалізація і політика: Реалії і перспективи соціальних трансформацій. К. : Генеза, 2004. 288 с.
3. Головінов О. М., Горожанкіна М. Є., Дмитриченко Л. І. та ін. Соціальна політика та економічна безпека. Донецьк : Каштан, 2004. 335 с.
4. Злупко С. М., Радецький Й. І. Людський потенціал, зайнятість і соціальний захист населення в Україні. Л. : Видавничий центр ЛНУ ім.І.Франка, 2001. 192 с.
5. Колот А.М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: Монографія. К.: КНЕУ, 2003. 230 с.
6. Кривоконь Н.І. Проблеми моделювання в соціальній роботі на регіональному рівні // Освіта, наука та виробництво у регіональному розвитку: Міжнародний інноваційний форум. Матеріали доповідей та виступів. Чернігів: ЧДІЕУ, 2008. С. 136 – 138.
7. Міщенко Т. Право малозабезпеченої сім'ї на державну підтримку // *Соц. захист*. 2011. № 8. С. 32–34.
8. Надточій Б. Пенсійне страхування в Україні: історичний аспект // *Соц. захист*. 2000. № 3. С. 54–58.
9. Оленцевич Н. Соціальне партнерство: деякі питання теорії та практики становлення в Україні // *Економіст*. 2005. № 8. С.70–73.
10. Петюх В. М. Ринок праці та зайнятість: Навч. посібник. К. : МАУП, 2007. 120 с.
11. Праця та соціальна політика в Україні: Аналітико-статистичний збірник. К. : Соцінформ, 2008. 160 с.
12. Проблемні питання праці та соціальної політики. К. : Соцінформ, 2003. 510 с.
13. Сергієнко О. Соціальна політика в сучасному світі та в Україні // *УКРАЇНА: Аспекти праці*. 2002. № 1. С. 31-37.

14. Скуратівський В.А. Соціальний розвиток і соціальна політика: сучасні реалії, тенденції розвитку // *Вісник УАДУ*. 2016. №1. С. 137–158.

15. Соціальна політика в Україні та сучасні стратегії адаптації населення. К. : Студцентр: НІКА Центр, 2016. 203 с.

16. Ягодка І. Соціальна інфраструктура і політика. К., 2000. 212с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. Доступний з: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Офіційний веб-сайт Міністерства економіки України. Доступний з: <http://www.me.gov.ua/>

3. Офіційний веб-сайт Міністерства соціальної політики України. Доступний з: <https://www.msp.gov.ua/>

4. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України. Доступний з: <http://www.pfu.gov.ua/>

5. Офіційний веб-сайт Парламенту України. Законодавство України. Доступний з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>

6. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року Доступний з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Практичне заняття № 1 (2 год.)

Тема 1: СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ЯК СУСПІЛЬНА ТЕОРІЯ Й ПРАКТИКА

Мета вивчення: засвоїти сутнісні характеристики соціальної політики як системи, розкрити її зв'язок з рівнем економічного розвитку країни.

Основні поняття для засвоєння: соціальна політика, принципи соціальної політики, суб'єкти і об'єкти соціальної політики, економіка.

Література:

Основна література: 1, 3, 4, 5.

Додаткова література: 1, 7, 8, 15.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Соціальна політика: сутність, цілі і зміст.
2. Принципи формування і реалізації соціальної політики.
3. Суб'єкти і об'єкти соціальної політики.
4. Функції та основні завдання соціальної політики.
5. Типи соціальної політики і тенденції соціального розвитку.
6. Складові соціальної політики.

Практичні завдання:

1. Аргументувати взаємний вплив соціальної політики та економіки, заповніть таблицю:

Політика впливає на економіку	Економіка впливає на політику

2. Знайти у науковій літературі три визначення поняття «Соціальна політика», проаналізувати їх і вибрати те, що, з Вашої точки зору, найбільш повно розкриває сутність цього суспільного феномена.

Аргументувати свій вибір.

Поняття (автор(и), джерело)	Аналіз поняття	Оцінка поняття

3. Використовуючи типологію соціальної політики, визначити, до якого типу відноситься Україна. Аргументувати свій вибір.

4. Заповнити таблицю:

Суб'єкти соціальної політики	Основні напрями й зміст їх діяльності

5. Довести, що соціально-трудова сфера є основою соціальної політики (логічними міркуваннями і конкретними прикладами).

Практичне заняття № 2 (2 год.)

Тема 2: СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ЯК СИСТЕМНА СОЦІАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ І СУСПІЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Мета вивчення: засвоїти сутність, зміст і особливості технологічного аспекту соціальної політики, процесу використання соціальних технологій.

Основні поняття для засвоєння: соціальна технологія, соціальне прогнозування, планування, соціальна експертиза і діагностика.

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 16.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Соціальна політика в системі державного управління.
2. Сутність найважливіших технологій, застосовуваних у соціальній політиці.
3. Стратегічне планування при розробці соціальних програм.
4. Цільове управління і технології організаційного порядку.
5. Соціальна експертиза та соціальна діагностика.

Практичні завдання:

1. Обґрунтувати місце соціальної політики в системі державного управління.
2. Навести приклади застосування технологій соціальної політики на різних рівнях її здійснення. Заповнити таблицю:

Технологія	Макрорівень		М

3. Оцінюючи особливості внутрішньої міграції в Україні, спеціалісти назвали форсованим переселення населення з сільської місцевості одразу до великих міст і столиці. Спрогнозувати всі можливі наслідки такої міграції. Запропонувати систему заходів, які можуть бути покладені в основу соціального проекту, спрямованого на мінімізацію негативних наслідків міграції.

4. Обрати будь-який реально існуючий на мікрорівні соціальний проект мінімізації наслідків безробіття і, виходячи з критеріїв ефективності соціальної технології, здійснити його критичний аналіз.

5. Навести приклади конкретних заходів української держави, спрямованих на реалізацію функцій соціальної політики. Заповнити таблицю:

Функція СП	Заходи української держави	Наслідки заходів

Практичне заняття № 3 (2 год.)

Тема 4: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Мета вивчення: засвоїти сутнісні характеристики соціальної служби і соціального працівника як суб'єктів соціальної політики, зміст і механізми взаємозв'язку та взаємовпливу соціальної роботи та соціальної політики.

Основні поняття для засвоєння: суб'єкти й об'єкти соціальної політики, соціальна робота, соціальна безпека, соціальний захист.

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5.

Додаткова література: 16.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Соціальна служба і соціальний працівник як суб'єкти соціальної політики.
2. Взаємозв'язок та взаємовплив соціальної роботи та соціальної політики.
3. Соціальна безпека і соціальна робота.
4. Соціальний захист і соціальна робота.

Практичні завдання:

1. Обґрунтувати співпадіння соціальної політики й соціальної роботи за такими сутнісними характеристиками як:

- гуманістична сутність;
- проблемне поле (спрямованість);
- феноменальна сутність.

2. Створити портрет соціального працівника як реального суб'єкта соціальної політики.

3. Заповнити таблицю «Форми участі соціальної служби і соціального працівника у формуванні соціальної політики»:

Форма	Правові засади участі

4. Дати визначення соціальної безпеки, охарактеризуйте її сутність і значення. Обґрунтувати взаємозв'язок соціальної роботи й соціальної безпеки.

5. Дати визначення соціального захисту, охарактеризувати його сутність і значення. Обґрунтувати взаємозв'язок соціальної роботи й соціального захисту.

Практичне заняття № 4-5 (4 год.)

Тема 5: ОСОБЛИВОСТІ І ТЕНДЕНЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Мета вивчення: засвоїти основні характеристики соціальної політики України в сучасних умовах, проблеми і ресурси її подальшого розвитку.

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 3, 14.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Проблема становлення в Україні соціальної держави.
2. Основні риси, тактика і проблеми соціальної політики України на сучасному етапі.
3. Характеристика сучасних суб'єктів соціальної політики держави.
4. Соціальний діалог як ресурс трансформації соціальної політики і соціальної системи в Україні.

Практичні завдання:

1. Назвати фактори, що ускладнюють становлення в Україні соціальної держави. Запропонувати шляхи їхньої мінімізації.

2. Заповнити таблицю «Суб'єкти соціальної політики в Україні»:

Суб'єкт	Ресурси	Негативні або недостатні характеристики

3. Оцінити наявність в Україні об'єктивних умов реалізації ефективної соціальної політики. Заповнити таблицю:

Умови	Характеристика і оцінка

4. Оцінити місце механізмів політичної згоди й політичного партнерства у формуванні соціальної держави. Підтвердити або спростувати наявність цих механізмів в Україні.

5. Проаналізувати ступінь впливу різних факторів на прийняття управлінських рішень в Україні. Яке місце займає фактор соціальної ефективності? Що це означає і з чим пов'язано?

6. Обґрунтувати двоїсту роль держави як суб'єкта соціальної політики. Як вона може вплинути на процес соціального партнерства?

7. Охарактеризувати сучасну соціальну ситуацію в українському суспільстві, використовуючи аргументи і факти. Яким фактором трансформаційного процесу вона є? До яких наслідків це призводить?

Практичне заняття № 6-7 (4 год.)

Тема 6: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Мета вивчення: розглянути особливості нормативно-правової бази України із соціальних питань.

Основні поняття для засвоєння: закон, нормативно-правовий акт, соціальна сфера, соціальне право, правове регулювання, державні соціальні стандарти, Соціальний кодекс України .

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 3, 6, 11.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Створення нормативно-правової бази соціальної політики.
2. Класифікація нормативно-правових актів.
3. Групи документів, що визначають державну соціальну політику України та її реалізацію.
4. Проблеми нормативно-правового врегулювання системи надання соціальних послуг.

Практичні завдання:

1. За якими критеріями можна класифікувати нормативно-правові акти?
2. Що означає поняття чинності нормативно-правових актів?
3. На які групи можна поділити документи, що визначають державну соціальну політику та її реалізацію?
4. Наведіть приклади документів, що регламентують реалізацію державної політики у певній сфері або галузі, щодо окремої групи громадян або певної проблеми. Якими органами вони ухвалюються?

Практичне заняття № 8 (2 год.)
Тема 7: ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ І НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Мета вивчення: засвоїти зміст завдань соціальної політики нашої держави, їх актуальність, проблеми і ресурси вирішення.

Основні поняття для засвоєння: макроекономіка, соціальна політика, суб'єкти й об'єкти соціальної політики, рівень життя, стандарти життя, соціальна робота, соціальна безпека, соціальний захист.

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 3, 6, 11.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Макроекономічний зміст соціальної політики.
2. Основні напрямки вдосконалення та реформування соціальної сфери держави.
3. Рівень життя як узагальнюючий показник ефективності соціальної політики.
4. Проблеми діяльності соціальних працівників по реалізації соціальної політики держави в умовах фінансово-економічної кризи.

Практичні завдання:

1. Проаналізувати програму реформ по підвищенню стандартів життя. Оцінити перспективи її реалізації. Висновки аргументувати.
2. Порівняти річне споживання продуктів харчування в одному з останніх 5 років в розрахунку на одного дорослого жителя України з нормативами споживання. Зробити висновки.
3. Використовуючи матеріали Держкомстату України прослідити динаміку рівня життя в Україні. Аргументувати висновки.
4. Проаналізувати «СТРАТЕГІЮ сталого розвитку «Україна – 2020». Складіть повний список соціальних реформ і програм. Довести або спростувати, що вони в системі охоплюють всі соціальні проблеми нашої країни.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>
5. Заповнити таблицю «Пріоритетні завдання соціальної політики та їх практичне вирішення»:

Завдання	Вжиті заходи	Оцінка ефективності вжитих заходів

Практичне заняття № 9 (2 год.)
Тема 8: ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА
РИНКУ ПРАЦІ

Мета вивчення: дослідження проблем зайнятості населення в Україні, пошуки можливих шляхів їх вирішення, здійснення соціальної допомоги і соціального захисту у сфері зайнятості тих категорій населення, котрі є найменш захищеними і не можуть на рівних конкурувати на ринку праці.

Основні поняття для засвоєння: зайнятість, безробіття, державна служба зайнятості, ринок праці, профорієнтаційна робота.

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 3, 6, 11.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Ринок праці та механізм його функціонування.
2. Державне регулювання у сфері зайнятості населення.
3. Діяльність державної служби зайнятості.
4. Економічна нерівність та політика соціального захисту населення.
5. Профорієнтаційна робота як інструмент регулювання зайнятості.
6. Люди з обмеженими можливостями на ринку праці.

Практичні завдання:

1. Розкрийте основні етапи становлення державної служби зайнятості як основного елементу інституційного наповнення інфраструктури ринку праці.
2. Розкрити зміст профорієнтаційної діяльності молодіжних центрів праці та соціальних служб для молоді.
3. Що означає поняття «ярмарки вакансій»?
4. Професійна діагностика та професійна освіта.
5. Зробіть порівняльну класифікацію професій.
6. Розкрийте зміст понять «професіографія» і «професіологія».

Практичне заняття № 10-11 (4 год.)

Тема 10: ФОРМИ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНО ВРАЗЛИВИХ КАТЕГОРІЙ НАСЕЛЕННЯ

Мета вивчення: засвоїти сутність форм та заходів підтримки і захисту соціально вразливих категорій населення, видів соціальних послуг та державної допомоги.

Основні поняття для засвоєння: соціально вразливі категорії населення, диференційований підхід, фінансування, соціальні послуги, державна допомога.

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 3, 6, 11.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Соціально вразливі категорії населення.
2. Диференційований підхід щодо вибору форм і заходів підтримки соціально вразливих категорій населення.
3. Фінансування, види соціальних послуг.
4. Державна допомога. Види державної допомоги, яку отримують застраховані та незастраховані у системі загальнообов'язкового державного страхування громадяни.

Практичні завдання:

1. Кого відносять до соціально вразливих категорій населення? Надати перелік із зазначенням чинного документу, у якому визначено статус відповідної категорії.

2. Що означає диференційований підхід щодо вибору форм і заходів підтримки і захисту соціально вразливих категорій населення?

3. Державна молодіжна політика як складова соціальної політики і її напрями.

АБО

Які ви знаєте гарантії соціального захисту молодих громадян?

АБО

Як здійснюється фінансування молодіжної соціальної політики?

4. Центри соціальних служб для молоді (ЦССМ) та напрями їх діяльності.

5. Види соціальних послуг для молоді в ЦССМ (виходячи із Положення КОНКРЕТНОГО Центру).

6. Назвіть види державної допомоги сім'ям з дітьми та її розміри (відповідь має ґрунтуватися на посиланнях на чинне законодавство і державні соціальні гарантії станом на 01.01.2021).

Практичне заняття № 12 (2 год.)

Тема 11: ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Мета вивчення: формування системи знань з правового регулювання соціальних правовідносин в Україні, оволодіння сукупністю спеціальних теоретичних знань, правовими засадами реалізації права на соціальний захист, а також набуття практичних навичок для подальшої роботи в сфері соціального забезпечення населення.

Основні поняття для засвоєння: соціальне страхування, соціальна допомога, роботодавець, працівник, страховий внесок, Фонд соціального страхування України.

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 3, 6, 11.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Поняття соціального страхування.
2. Поняття, ознаки та види державних соціальних допомог.
3. Загальні правила призначення та виплати державних соціальних допомог.
4. Права, обов'язки та відповідальність роботодавця як страхувальника і застрахованих осіб.
5. Вирішення спорів.
6. Фонд соціального страхування України.

Практичні завдання:

1. Страхові виплати у зв'язку з нещасним випадком і професійним захворюванням.
2. Страхова допомога на поховання.
3. Матеріальне забезпечення у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.
4. Страхові виплати потерпілому під час його професійної реабілітації.
5. Допомога на догляд за інвалідами внаслідок психічного захворювання.

Практичне заняття № 13 (2 год.)

Тема 12: ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СІМЕЙ З НИЗЬКИМИ ДОХОДАМИ

Мета вивчення: схарактеризувати особливості дії механізму державної підтримки сімей з низькими доходами; з'ясувати причини та фактори, які призводять до розповсюдження бідності в Україні

Основні поняття для засвоєння: доходи населення, прожитковий мінімум, соціальні гарантії доходів, бідність, подолання бідності, адресна соціальна допомога.

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 6, 7.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Доходи населення та їх соціально-політичні виміри.
2. Прожитковий мінімум як основа соціальних гарантій доходів населення.
3. Бідність, її поняття та методологічні підходи до оцінки. Критерії та масштаби бідності в Україні.
4. Причини появи та прогресування бідності в Україні.
5. Стратегічні напрями подолання бідності. Етапи впровадження Стратегії подолання бідності.
6. Адресна соціальна допомога сім'ям з низькими доходами.

Практичні завдання:

1. Охарактеризувати адресну соціальну допомогу сім'ям з низькими доходами.
2. Якщо 20 % населення з найнижчим доходом отримує 5 % доходу, 40 % з низькими доходами – 10 %, 60 % населення – 33 %, а 80 % населення – 60 %, то має місце:
  - а) абсолютна рівність;
  - б) абсолютна нерівність;
  - в) нерівність доходів;
  - г) рівність доходів.
3. Як визначається коефіцієнт Джині, що він характеризує і чи може він бути більшим 1?
4. Що означає коефіцієнт децильності і які його критичні величини?
5. Назвати головні причини швидкого розшарування населення за доходами в Україні.

Практичне заняття № 14 (2 год.)

Тема 13: ДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ І НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЙНІ ФОНДИ В УКРАЇНІ

Мета вивчення: засвоїти місце й функції пенсійної системи в соціальному страхуванні, її сутнісні характеристики й проблеми і перспективи реформування в Україні.

Основні поняття для засвоєння: пенсійне страхування, пенсійні фонди, трирівнева, солідарна, накопичувальна пенсійні системи, диверсифікація.

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 6, 7.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Діяльність недержавних пенсійних фондів
2. Діяльність фонду пенсійного страхування в Україні
3. Пенсійні системи країн з ринковою економікою
4. Особливості проведення пенсійної реформи та її наслідки

Практичні завдання:

1. Охарактеризуйте специфічні особливості пенсійного страхування. Відобразіть їх у рисунку-схемі.

2. Заповніть таблицю «Характерні риси пенсійних систем»:

Солідарна система	Накопичувальна система

3. Заповніть таблицю «Причини кризи солідарної системи»:

В Україні	В зарубіжних країнах

4. Що стає на заваді заміни солідарної системи накопичувальною в європейських країнах?

5. Охарактеризуйте зміст пенсійної реформи в Україні.

6. Використовуючи дані Держкомстату України, обґрунтуйте наявність позитивних/негативних наслідків пенсійної реформи.

Практичне заняття № 15 (2 год.)

Тема 14. ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Мета вивчення: проаналізувати основи гендерної політики в Україні і визначити національні регулятори з питань гендерної рівності в умовах сьогодення.

Основні поняття для засвоєння: гендерна асиметрія, гендерна політика, гендерна сегрегація, стереотипи за ознакою статі, розподіл паці за ознакою статі.

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 6, 7, 16.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Гендерна асиметрія та сегрегація на рівні держави і регіону.
2. Гендерні стереотипи у сфері управління, на ринку праці, у житті домогосподарств.
3. Національні регулятори з питань гендерної рівності.
4. Основи гендерної політики у Законі України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків».

Практичні завдання:

1. Звіт про виконання Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок на період до 2021 р.

https://docs.google.com/viewer?embedded=true&url=http://www.msp.gov.ua/files/gend_pol/z-2019.doc

Проаналізувати звіт і виявити позиції, які потребують негайного реагування з боку органів державної влади щодо забезпечення гендерного паритету, а також ті позиції, які можна вважати виконаними і не достатньо актуальними в умовах сьогодення.

2. Співвідношення зарплат жінок і чоловіків в Україні.

<https://www.msp.gov.ua/news/18355.html>

Проаналізувати матеріал за посиланням і знайти підтвердження або спростування оприлюдненим фактам (станом на 01.01.2020).

3. Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів / Наказ Міністерства соціальної політики України від 07.02.2020, № 86.

<https://www.msp.gov.ua/documents/5674.html>

Ознайомитися із текстом Наказу, проаналізувати основні категорії (гендерна рівність, гендерний аналіз, гендерний підхід, гендерно нейтральний підхід, гендерно чутливий підхід, оцінка гендерного впливу, практичні гендерні потреби, стратегічні гендерні потреби), визначити мету і доцільність розроблення і затвердження Наказу, а також спрогнозувати можливі позитивні/конструктивні зміни у змісті нормативно-правових документів після уведення в дію відповідного Наказу.

Практичне заняття № 16 (2 год.)

Тема 15. ПЛАНУВАННЯ ТА ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Мета вивчення: проаналізувати принципи та методи соціального планування в державній соціальній політиці; засвоїти основні джерела фінансування соціальної політики, методи фінансування соціальної політики; проаналізувати основні чинники, що впливають на вибір методів фінансування заходів соціальної політики.

Основні поняття для засвоєння: соціальне планування, державний бюджет; місцеві доходи; соціальні фонди; фонди підприємств, організацій, установ; методи фінансування соціальної політики.

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 6, 7, 16.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Принципи та методи соціального планування в державній соціальній політиці.
2. Джерела фінансування соціальної політики: внутрішні та зовнішні.
3. Методи фінансування соціальної політики:
  - оподаткування;
  - страхування;
  - винагороди;
  - приватна благодійність;
  - особисті та сімейні зобов'язання;
  - використання усупільнених, приватизованих чи приватних коштів;
  - гарантований чи субсидований приватний кредит;
  - субвенції;
  - субсидії;
  - гранти;
  - фінансові трансферти;
  - уповноважена закупівля;
  - використання державної інфраструктури;
  - капітальна конверсія.
4. Вибір методів фінансування соціальної політики.
5. Вибір інструментів політики.

Практичні завдання:

1. Розкрийте які методи фінансування набули найбільшого поширення в Україні?
2. Розкрийте методи фінансування соціальної політики, які найменше використовуються в Україні. Поясніть, на Вашу думку, чому саме?
3. Надайте пропозиції щодо реформування моделі фінансування соціальних послуг в Україні.
4. Охарактеризуйте критерії вибору інструментів політики.

Практичне заняття № 17-18 (4 год.)
Тема 17: СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ОСНОВНИХ МІЖНАРОДНИХ
СТРУКТУР

Мета вивчення: проаналізувати соціальну політику основних міжнародних структур; засвоїти принципи та особливості діяльності спеціалізованих міжнародних організацій (Організація Об'єднаних Націй, Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва і розвитку, Світовий банк, Міжнародна організація праці, Світова організація торгівлі).

Основні поняття для засвоєння: Організація Об'єднаних Націй, Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва і розвитку, Світовий банк, Міжнародна організація праці, Світова організація торгівлі.

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 6, 7, 16.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Соціальна політика міжнародних структур: вступні зауваження.
2. Організація Об'єднаних Націй як суб'єкт міжнародної соціальної політики.
3. Принципи та особливості діяльності спеціалізованих міжнародних організацій:
  - Міжнародний валютний фонд;
  - Організація економічного співробітництва і розвитку;
  - Світовий банк;
  - Міжнародна організація праці;
  - Світова організація торгівлі.

Практичні завдання:

1. Що, на Ваш погляд, є особливим в діяльності основних світових міжнародних організацій?
2. Чи має Міжнародний валютний фонд стосунок до соціальної політики країн, з якими проводить співпрацю? Якщо так, то в чому це проявляється?
3. Що Ви можете сказати про автономність і залежність національних структур від економічно потужних країн світу?
4. Проведіть порівняльну характеристику розглянутих організацій (Організація Об'єднаних Націй, Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва і розвитку, Світовий банк, Міжнародна організація праці, Світова організація торгівлі) та їх діяльності у сфері соціальної політики.

Практичне заняття № 19 (2 год.)

Тема 18: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Мета вивчення: засвоїти сутність і основні характеристики регіональної соціальної політики в Україні, її правові засади й актуальні шляхи розвитку, засади і механізми соціальної політики на регіональному та місцевому рівнях.

Основні поняття для засвоєння: регіон, регіональна державна політика, регіональна соціальна політика, суб'єкти й об'єкти регіональної соціальної політики.

Література:

Основна література: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Додаткова література: 6, 7, 16.

Хід проведення заняття

Теоретичні питання:

1. Сутність, принципи та основні завдання державної регіональної політики.
2. Світовий досвід формування та реалізації державної регіональної політики.
3. Стратегічні завдання державної політики регіонального розвитку.
4. Суб'єкти регіональної політики, засади їх функціонування.

Практичні завдання:

1. Виходячи з поняття регіональна державна політика, аргументовано довести її актуальність в Україні.
2. Довести, що в Україні достатні правові ресурси для активізації регіонального і місцевого рівнів соціальної політики.
3. Проаналізувати Стратегію регіонального розвитку Сумської області.

ПАКЕТ КОМПЛЕКСНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

з навчальної дисципліни:
«СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ»

для студентів I курсу

спеціальність 231 Соціальна робота
спеціальність 232 Соціальне забезпечення

Бланк відповіді: М.П.							
Комплексна контрольна робота з <u>СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ</u> (назва навчальної дисципліни) Теоретична частина							
ППІ студента (-ки)							
Курс		Група		Час проведення тестування			хв.
Питання	Відповідь	Питання	Відповідь	Питання	Відповідь	Питання	Відповідь
1		8		15		22	
2		9		16		23	
3		10		17		24	
4		11		18		25	
5		12		19			
6		13		20			
7		14		21			
Оцінка _____							
Викладач _____ (ППІ)							

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Питання 1. Основним суб'єктом соціальної політики є:

- А) держава;
- Б) громадські об'єднання;
- В) політичні партії.

Питання 2. Термін «соціальна держава» вперше з'явився в Конституції:

- А) Німеччини;
- Б) України;
- В) Великобританії.

Питання 3. Соціальна держава – це:

- А) тип організації державного і громадського життя, заснований на пріоритеті соціальних цінностей, насамперед права людини на «гідне життя»
- Б) тип держави, основними ознаками якої є зв'язаність правом, верховенство закону, поділ влади, правовий захист особи, юридична рівність громадянина і держави;
- В) тип держави, що виходить з організації та функціонування державної влади на засадах визнання народу її джерелом і носієм.
- Г) всі відповіді вірні.

Питання 4. Практичну реалізацію основних положень соціальної державності здійснює головним чином:

- А) соціальна політика;
- Б) гуманітарна політика;
- В) інформаційна політика.

Питання 5. До основної функції соціальної держави належить:

- А) визнання права всіх громадян на участь у формуванні органів державної влади та контроль за їхньою діяльністю;
- Б) забезпечення верховенства закону і юридичної рівності громадянина і держави;
- В) створення умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток особистості.

Питання 6. Добровільна реакція на соціальні проблеми суспільства з боку держави – це:

- А) етика бізнесу;
- Б) культура управління;
- В) соціальна відповідальність;
- Г) юридична відповідальність

Питання 7. Здатність задовольняти потреби і координувати інтереси різних соціальних груп і формувати загальнозначимий інтерес:

- А) механізм держави;
- Б) соціальна сутність держави;
- В) громадянське суспільство;
- Г) демократія.

Питання 8. Цілеспрямований вплив одного суб'єкта на поведінку іншого з метою підпорядкування:

- А) мораль;
- Б) творчість;
- В) влада;
- Г) суспільство.

Питання 9. Система державних засобів, за допомогою яких поведінка учасників суспільних відносин підпорядковується загальним суспільним інтересам:

- А) моральна влада;
- Б) релігійна влада;
- В) державна влада;
- Г) економічна влада.

Питання 10. У відповідях під якими номерами правильно вказані функції держави за сферами суспільного життя:

- А) основні;
  - Б) економічні;
  - В) постійні;
  - Г) політичні;
  - Д) тимчасові;
  - Е) культурні.
- (Три відповіді вірні).

Питання 11. Вкажіть, до якого виду функцій держави відноситься діяльність по створенню системи загальноосвітніх установ:

- А) економічна;
- Б) гуманістична;
- В) політична;
- Г) культурно-виховна.

Питання 12. У відповідях під якими номерами правильно названі ознаки соціальної держави:

- А) федералізм;
  - Б) наявність ефективної системи соціального захисту;
  - В) авторитаризм;
  - Г) забезпеченість правового статусу особи;
  - Д) взаємозв'язок із громадянським суспільством;
  - Е) створення соціального права;
  - Ж) забезпечення соціального компромісу.
- (П'ять відповідей вірні).*

Питання 13. У відповідях під якими номерами правильно названі принципи соціальної держави:

- А) гарантованості соціальних прав;
  - Б) соціальної рівності;
  - В) парламентаризм;
  - Г) соціального партнерства;
  - Д) економічності;
  - Е) соціальної рівності;
  - Ж) соціальних зобов'язань.
- (П'ять відповідей вірні).*

Питання 14. Під поняттям «якість життя» розуміють:

- А) сукупність показників, які характеризують розселення, екологію, умови життя, умови праці, розподіл бюджету часу, наявність закладів охорони здоров'я, освіти, побутового та комунального обслуговування, торгівлю, транспорт, зв'язок і систему комунікацій, культуру обслуговування тощо;
- Б) рівень споживання матеріальних і нематеріальних благ та послуг;
- В) ступінь відповідності умов і рівня життя певним стандартам чи нормативам;
- Г) правильна відповідь не зазначена.

Питання 15. Науковці стверджують, що соціальна політика будь-якої держави має різні виміри, а саме:

- А) соціальні;
- Б) правові;
- В) політичні;
- Г) власне соціальні;
- Д) культурологічні;

Е) плюралістичні.
(Чотири відповіді вірні).

Питання 16. Головними напрямками соціальної сфери, які потребують першочергового реформування, є наступні:

- А) підтримка олігархічних кіл;
  - Б) соціальна допомога і соціальне страхування;
  - В) ринок праці та зайнятість населення;
  - Г) стимулювання зовнішньої інтервенції у соціальну сферу;
  - Д) бідність та шляхи її подолання;
  - Е) соціальна захищеність і безпека населення.
- (Чотири відповіді вірні).

Питання 17. Реалізм, відсутність популізму, комплексність, правонаступництво, урахування етнонаціональних соціально-економічних особливостей – це є:

- А) принципами сучасної соціальної політики;
- Б) концептуальними основами результативної соціальної політики;
- В) функціями соціальної політики в Україні;
- Г) засобами здійснення соціальної політики у розвинутих державах.

Питання 18. Провідну роль в реалізації соціальної політики в Україні відіграє наступне відомство:

- А) Міністерство з питань надзвичайних ситуацій;
- Б) Департамент соціального захисту населення;
- В) Комітет з соціального страхування населення;
- Г) Міністерство праці та соціального захисту населення.

Питання 19. Спрямованість зусиль уряду на забезпечення мінімальних гарантій соціальної політики та її інституціоналізація є ідеальними моделями:

- А) розвинених держав;
- Б) держав «третього світу»;
- В) держав загального добробуту;
- Г) постсоціалістичних держав.

Питання 20. Відповідно до класифікації американського дослідника Еспінг-Андерсона розрізняють три типи соціальної політики:

- А) радикальна;
  - Б) соціал-демократична;
  - В) консервативно-корпоративістська;
  - Г) ліберальна.
- (Три відповіді вірні).

Питання 21. Система соціального забезпечення, яка формально наближається до соціал-демократичної моделі соціальної політики має наступні риси:

- А) високий рівень витрат на соціальне забезпечення;
- Б) фінансування соціальних потреб за залишковим принципом;
- В) акцент на обов'язкове соціальне страхування;

- Г) податковий перерозподіл грошей;
  - Д) соціальний захист населення залежно від трудового вкладу;
  - Е) значну роль місцевих органів управління.
- (Чотири відповіді вірні).*

Питання 22. Основними трьома течіями соціологічного пояснення феномену соціальної політики є:

- А) громадянська;
  - Б) психоаналітична;
  - В) функціоналістична перспектива;
  - Г) марксистська;
  - Д) держави загального добробуту.
- (Три відповіді вірні).*

Питання 23. Негативний підхід до соціального захисту на відміну від позитивного характеризується:

- А) виникненням нових соціальних рухів, які представляють інтереси маргінальних груп населення;
- Б) розробкою необхідних механізмів вирішення соціальних проблем;
- В) збільшенням впливу міжнародних фінансових інституцій, транснаціональних корпорацій у сфері соціального захисту населення;
- Г) необхідністю соціального захисту згідно із політичними та ідеологічними мотивами не визнається.

Питання 24. Формування принципів узгодження різноспрямованих інтересів всіх груп населення, зокрема людей, які потребують допомоги, і економічно активних груп населення, які через оподаткування фінансують допомогою вразливих є:

- А) принципами соціальної політики;
- Б) задачею соціальної політики;
- В) парадигмою соціального розвитку;
- Г) запорукою соціального порядку.

Питання 25. Визначте труднощі у процесі реалізації концепцій соціальної політики у демократичних державах:

- А) постійне зростання потреби населення у соціальному захисті на фоні зниження темпів виробництва;
  - Б) скорочення доходної частини бюджету;
  - В) недостатній рівень теоретичних досліджень у галузі соціального розвитку суспільства;
  - Г) невідповідність потреб населення і реальних пропозицій ринку послуг.
- (Дві відповіді вірні).*

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Завдання 1.

Дати узагальнену характеристику вітчизняній системі соціального захисту однієї із категорій населення (на вибір), побудувавши схему її складових. Визначити переваги та недоліки даної системи.

- ✓ економічно активне населення;
- ✓ соціально вразливі категорії населення;
- ✓ сім'ї з низькими доходами;
- ✓ особи пенсійного віку;
- ✓ сім'ї, що мають під опікою дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків;
- ✓ випускники дитячих будинків і шкіл інтернатів;
- ✓ безробітні;
- ✓ люди з особливими потребами.

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття й сутність соціальної політики.
2. Поняття й визначення термінів «соціальні потреби», «соціальні відносини».
3. Суть категорій «соціальне управління» і «соціальна політика».
4. Суть категорій «соціальні нормативи» і «соціальні стандарти».
5. Соціальна політика та її зв'язок з економічною політикою держави.
6. Мета і специфіка соціальної політики в різних економічних системах.
7. Принципи і механізми реалізації соціальної політики.
8. Роль держави та її інститутів у розробці й реалізації соціальної політики.
9. Соціальне партнерство та його роль у вирішенні соціальних проблем.
10. Основні напрямки соціальної політики та їх характеристика.
11. Об'єкт, предмет, методи і завдання соціальної політики.
12. Суб'єкти, об'єкти, принципи та механізми реалізації соціальної політики.
13. Роль держави в реалізації соціальної політики.
14. Соціальна політика і соціальна справедливість.
15. Соціальне партнерство та його роль у вирішенні соціальних проблем.
16. Соціальна політика в командно-адміністративній і ринковій системах господарювання: загальне і відмінне.
17. Характеристика моделей соціальної політики в державах з ринковою економікою.
18. Соціальні стратегії економічних реформ в Україні.
19. Соціальні наслідки та причини загострення соціальних проблем в Україні в результаті реформ.
20. Проблема вибору моделі соціальної політики в Україні.
21. Стратегії, цілі і пріоритети в соціальній політиці.
22. Пріоритетні напрями соціальної політики України в перехідний до ринку період.
23. Соціальні нормативи як відправна точка формування соціальної політики.
24. Структура, класифікація і характеристика соціальних нормативів.
25. Державні соціальні стандарти – основа нормативно-правового забезпечення соціальної політики.
26. Базовий державний мінімальний соціальний стандарт.
27. Принципи, цілі і завдання соціальної стандартизації.
28. Система державних соціальних стандартів і нормативів в Україні.
29. Основні та додаткові види державних соціальних гарантій.
30. Міністерство праці і соціальної політики як суб'єкт реалізації соціально-політичних завдань.
31. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення соціальної політики в Україні.
32. Невирішені проблеми нормативно-правового забезпечення для розробки та реалізації стратегії і тактики соціальної політики в Україні.
33. Соціальна сфера як підсистема суспільного організму і її роль у вирішенні соціальних проблем.

34. Групи інститутів, що реалізують функції і відносини соціальної сфери.
35. Галузі соціальної сфери та їх структура.
36. Напрямки діяльності галузей соціальної сфери.
37. Сутність державного планування та управління розвитком соціальної сфери.
38. Рівні управління соціальною сферою та їх функції.
39. Джерела фінансування соціальної сфери і їх характеристика.
40. Бюджетне і позабюджетне фінансування розвитку соціальної сфери.
41. Державні соціально-страхові фонди.
42. Нова роль і функції державного і місцевих бюджетів у вирішенні соціальних проблем.
43. Сучасний стан і проблеми розвитку соціальної сфери в Україні.
44. Завдання і напрямки покращення фінансування соціальної сфери в Україні.
45. Сутність категорій «соціальний захист», «соціальне забезпечення», «соціальна допомога» і «соціальна підтримка» та взаємозв'язок між ними.
46. Співвідношення соціального захисту та його складових.
47. Історичні аспекти розвитку соціального захисту.
48. Необхідність соціального захисту в умовах ринкової економіки.
49. Принципи, на яких будується система соціального захисту в соціально орієнтованій ринковій економіці.
50. Соціальний захист як система. Об'єкти і суб'єкти соціального захисту.
51. Види подій, що вимагають соціального захисту та організаційно-правові форми його реалізації.
52. Загальна характеристика основних складових соціального захисту населення.
53. Пріоритетні напрямки розвитку соціального захисту в Україні.
54. Урахування інтересів специфічних груп населення в реалізації соціального захисту.
55. Соціальна допомога і суспільна благодійність в системі соціального захисту.
56. Удосконалення організації соціального захисту населення.
57. Розвиток соціального захисту в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.
58. Характеристика категорії «економічно активне населення» та об'єктивна необхідність соціального захисту цієї категорії населення.
59. Схема соціального захисту економічно активного населення.
60. Захист населення від безробіття та захист безробітних.
61. Фонд страхування у разі безробіття.
62. Схема надання різних допомог по безробіттю в Україні.
63. Додаткові гарантії щодо працевлаштування.
64. Державні гарантії щодо зайнятості, підготовки та перепідготовки кадрів.
65. Мінімальна заробітна плата як гарантія в системі соціального захисту.

66. Індексція заробітної плати працюючих як елемент захисту в умовах інфляції.

67. Компенсація втрати частки заробітної плати через затримку її виплати.

68. Компенсація ушкодження здоров'я від нещасного випадку та профзахворювання.

69. Перелік видів допомоги для безробітних у розвинутих країнах.

70. Характеристика інших складових соціального захисту економічно активного населення (індексція трудових заощаджень, захист інтересів споживачів тощо).

71. Оцінка сучасного стану соціального захисту економічно активного населення та нагальні проблеми, що потребують вирішення.

72. Соціально-трудова конфлікт, його суть і місце у системі соціальних протиріч.

73. Захист соціально вразливих категорій населення як пріоритетний напрямок соціальної політики і соціального захисту.

74. Диференційований підхід щодо вибору форм і заходів підтримки і захисту соціально вразливих категорій населення.

75. Державна молодіжна політика.

76. Гарантії соціального захисту молодих громадян.

77. Фінансування молодіжної соціальної політики.

78. Державна допомога сім'ям з дітьми та її види.

79. Форми соціального захисту багатодітних матерів і неповних сімей.

80. Специфічні правові гарантії соціального захисту окремих соціально вразливих верств населення.

81. Оцінка сучасного стану та пріоритетні напрямки вдосконалення форм захисту соціально вразливих верств населення.

82. Поняття інвалідності, її причини та види.

83. Сутність соціальної політики стосовно інвалідів.

84. Правові засади й основні складові соціального захисту інвалідів в Україні.

85. Соціально-побутові заходи та медико-соціальні аспекти захисту інвалідів.

86. Гарантії працевлаштування інвалідів.

87. Діюча система квотування робочих місць.

88. Розвиток нетрадиційних, гнучких форм зайнятості інвалідів.

89. Реабілітаційні програми і заходи щодо активізації життєдіяльності інвалідів.

90. Пенсійне забезпечення інвалідів.

91. Актуальні проблеми посилення захисту і соціально-трудова реабілітації інвалідів та шляхи їх вирішення.

92. Доходи населення та їх соціально-політичні виміри.

93. Основні форми, джерела та види доходів населення.

94. Основні причини нерівності доходів населення.

95. Особливості розподілу доходів в Україні.

96. Прожитковий мінімум як основа соціальних гарантій доходів населення.

97. Прожитковий мінімум, мінімальний споживчий бюджет, межа малозабезпеченості.

98. Поняття та методологічні підходи до оцінки бідності.

99. Причини появи та прогресування бідності в Україні.

100. Регіональна варіація бідності населення в Україні.

101. Стратегічні напрями подолання бідності.

102. Етапи впровадження стратегії подолання бідності.

103. Світовий досвід боротьби з бідністю.

104. Адресна соціальна допомога сім'ям з низькими доходами.

105. Соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям.

106. Методика надання субсидій населенню.

107. Напрями реформування державної соціальної допомоги в Україні.

108. Пенсія як соціально-політична категорія.

109. Види пенсій та критерії їх призначення.

110. Солідарна пенсійна система.

111. Порядок надання пенсій в Україні.

112. Трудові та соціальні пенсії.

113. Пенсії за особливі заслуги перед Україною.

114. Законодавча база пенсійного забезпечення в Україні.

115. Сучасний стан і проблеми пенсійної системи України.

116. Державне пенсійне страхування, його суть і необхідність упровадження в Україні.

117. Створення трирівневої пенсійної системи – об'єктивна необхідність і стратегічне завдання пенсійного реформування.

118. Недержавні пенсійні фонди.

119. Базові, страхові й додаткові пенсії.

120. Мета, напрями і завдання пенсійної реформи.

121. Система пенсійного забезпечення в Україні після реформи.

122. Етапи впровадження пенсійної реформи.

123. Досвід пенсійного реформування в інших країнах.